

Klima- og miljødepartementet
Postboks 8013 Dep.
0030 OSLO

Vår saksbehandler
Finn Erlend Ødegård
+47 92 85 84 95

Vår dato
22.09.2023
Deres dato
10.08.2023

Vår referanse
23/00025-196
Deres referanse

Innspill til ny stortingsmelding om villrein

Norges Bondelag viser til brev av 12.09.2023 fra Klima- og miljødepartementet om innspill til stortingsmelding om villrein. Vi har følgende innspill til stortingsmeldinga:

Norges Bondelag er både en rettighetshaverorganisasjon og en næringsorganisasjon for matproduksjon og beitenæring. Villreinjakt har stor betydning som inntekt for mange grunneiere i fjellbygdene i Sør-Norge og mange grunneiere er selv aktive villreinjegere.

Sauen er et fjelldyr og har levd i den norske fjellheimen i tusenvis av år. Med muflon som stamfar kom sauen til Norge for 5-6000 år siden og var med fra starten av da de første menneskene startet med jordbruk. Norge er blant de landene i Europa hvor beiteressursene i utmark betyr mest for landets matproduksjon og beredskap. Kun 3 % av Norges fastlandsareal er jordbruksareal. Dette er den laveste andelen for noe land i Europa. Samtidig har Norge gode utmarksbeiter av høy kvalitet på 45 % av fastlandsarealet. Det er helt grunnleggende for driften på gårdsbrukene i Norge at sau og storfe om sommeren beiter i utmarka. Beitenæringa er derfor en nasjonal interesse for Norge. Sau og villrein har sameksistert i svært lang tid og vi mener det er fullt mulig å finne løsninger som sikrer at denne sameksistensen fortsetter. Vi viser til at landbruk, setring, beitebruk og bevaring av kulturmiljøer ligger inne i verneformålet til de aller fleste verneområdene i Sør-Norge. Da Hardangervidda nasjonalpark ble opprettet i 1982, fikk grunneierne ingen erstatning fordi utnytting av eiendomsretter og landbruk fortsatt var tillatt. **Norges Bondelag vil advare mot løsninger for å bevare villreinen som forutsetter at sauen skal fjernes.**

Villreinen presses fra flere kanter og en av de største truslene er skrantesyke. Sykdommen ble første gang påvist på villrein i Nordfjella i 2016 og er siden påvist på Hardangervidda. Vitenskapskomiteen for mat og miljø kom i 2021 med en rapport om mulighetene for hvordan denne svært smittsomme dyresykdommen kan håndteres. Vitenskapskomiteen konkluderer med at effekten av å innføre store rovdyr i villreinområdene er svært usikker og anser ikke dette som et relevant tiltak. I USA er skrantesjuka påvist hos flere hjorteviltarter i 30 ulike stater siden 1960-tallet. Vi er ikke kjent med at det foreligger forskning fra Nord-Amerika som viser at rovdyr begrenser eller stanser spredningen av skrantesjuka. Vitenskapskomiteen skriver videre at

«sannsynligheten for at sau kan spre skrantesyke vurderes som lav, og tettheten av sau er relativt lav i de områdene av Hardangervidda som brukes mest av villreinen. Dette gjør at en reduksjon av sauetallet eller et beiteforbud for sau vurderes til å ha liten eller

ingen effekt på forekomsten og spredningen av skrantesyke. Dette gjelder særlig dersom mulighetene for indirekte kontakt mellom sau og villrein på salte plassene minimeres».

Mattilsynet har som følge av dette innført krav til salte plasser til sau i Nordfjella og på Hardangervidda gjennom egen forskrift. Formålet er å tillate salting slik at sauen får nytte av saltet, samtidig som hjortevilt ikke kommer til og at salt ikke lekker ned i bakken. **Norges Bondelag mener det er riktig å innføre regelverk for salting der sykdommer og smittefare truer villreinstammene. Det er imidlertid en klar forutsetning at regelverket utformes i dialog med beitebrukerne og gjøres på en måte som er praktisk å etterleve.**

Arealpress og ferdsel i sårbare perioder er en økende trussel for villreinen. Det er i underkant av 500 000 fritidsboliger i Norge totalt. Statistikk fra SSB viser at det i perioden 2010–2020 ble bygd omtrent 4 500 nye fritidsboliger hvert år. Det er i flere kommuner konflikt mellom hytteutbyggere og beitenæringa om tilgang til beiteressursene. I tillegg opplever mange beitebrukere konflikt med hyttefolket i forbindelse med ferdsel og hunder. Ved planlegging av hyttefelt er det viktig at områder med høy beitekvalitet og seter- og stølsområder ikke bygges ned. Hyttebygging som baserer seg på grunneiersamarbeid gir generelt bedre resultat med mindre konflikt. **Norges Bondelag mener det er nødvendig med mer statlig styring og koordinering av arealbruken knyttet til hyttebygging og reiselivsutbygging i sårbare områder for villreinen. Videre har vannkraftutbygginger redusert villreinenes tilgang til viktige arealer enkelte steder.**

Beiting av sau øker det biologiske mangfoldet i fjellet og gir blant annet med flere insekter, blomsterplanter og fugler. Et moderat beite trykk med om lag 25 sau per Km² hindrer tregrensa i å krype oppover fjellsidene. Dette viser resultatet fra et tiårig forskningsprosjekt i regi av Universitetet i Oslo hvor forskerne studerte to fjellområder i Setesdal og Hol i Buskerud. Tregrensa flyttet seg oppover fjellet i 200 høydemeter på ti år i beitefrie områder, mens tregrensa holdt seg stabil i områder med sauer på beite. Planter samfunnet er i endring på grunn av varmere klima hvor lavlandsartene beveger seg oppover. Når tre og skog inntar høyfjellsområder skapes det en ny stressfaktor for villreinen ved at den må finne andre typer beiter. Sauen stanser eller hemmer tregrensa i å flytte seg oppover og bidrar i tillegg til redusert klimapåvirkning med høyere albedo og økt karbonbinding i jorda

Norges Bondelag er svært opptatt av å opprettholde en frisk villreinstamme samtidig som vi mener det er avgjørende for norsk matsikkerhet at vi kan utnytte utmarka som beiteressurs for husdyr. Tiltak mot skrantesyke må derfor gjennomføres på en måte som sikrer at utmarksressursene fortsatt kan brukes til beiting.

Med vennlig hilsen

Elektronisk godkjent, uten underskrift

Simen Solbakken

Finn Erlend Ødegård